

پژوهش حاضر به بررسی معنای تحصیل از نظر دانشجویان دانشگاه ارومیه در سال ۱۳۸۸ می‌پردازد. به منظور دستیابی به اهداف پژوهش تعداد ۲۲۷ (۹۶ دختر و ۱۳۱ پسر) نفر به تفکیک ۹۹ دانشجوی موفق (با معدل ۱۷ به بالا) و ۱۲۸ دانشجوی ناموفق (با معدل ۱۲ به پایین) به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای از ۵ دانشکده انتخاب شدند و به پرسشنامه معنای تحصیل (MOE) در دانشگاه، متعلق به هندرسون - کینگ و اسمیت که ۱۰ مؤلفه معنایی شامل حرفه، استقلال، آینده، یادگیری، خود، گام بعدی، جهان اجتماعی، دنیای پیرامون، فشار روانی و رهایی را می‌سنجد پاسخ کامل دادند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون تجزیه و تحلیل واریانس و آزمون t گروه‌های مستقل استفاده شد و معانی تحصیل در بین دانشکده‌ها، دانشجویان موفق و ناموفق، دختران و پسران با هم مقایسه شد. نتایج نشان می‌دهد:

۱. دانشکده‌های مختلف در مؤلفه‌های حرفه، استقلال، آینده، یادگیری، خود، فشار روانی و رهایی، با هم تفاوت معنادار دارند.
۲. نتایج تجزیه و تحلیل واریانس نشان می‌دهد در سه مؤلفه حرفه، فشار روانی و رهایی بین دانشجویان موفق و ناموفق تفاوت معنادار وجود دارد.
۳. همچنین نتایج بیانگر آن است که در چهار مؤلفه حرفه، آینده، یادگیری و فشار روانی بین دو گروه دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنادار وجود دارد.

■ واژگان کلیدی:

معنی تحصیل، مؤلفه‌های ده‌گانه، پرسشنامه هندرسون - کینگ و اسمیت، دانشجویان دانشگاه ارومیه

دانشجویان و معنای تحصیل

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

علی عیسی‌زادگان

استادیار گروه روان‌شناسی دانشگاه ارومیه
ali_issazadeg@yahoo.com

محمد حسینی

استادیار مدیریت آموزشی دانشگاه ارومیه
mhs_105@yahoo.com

لیلا احمدیان

کارشناس ارشد روان‌شناسی عمومی
leila.ahmadiyan@gmail.com

مقدمه

بر اساس نظریه‌های انگیزش در تعلیم و تربیت یکی از مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر انگیزه‌ها و هدف‌گزینی، پردازش‌شناختی از شرایط و موقعیت‌هایی است که افراد با آن مواجه می‌شوند. بر اساس اصل مثلث انگیزشی، رفتار تحت تأثیر سه سازه انگیزش یعنی اهداف، باورهای شخصی، هیجان‌ها و تعامل بین آنهاست (شانک و پینتریچ^۱، ۱۳۸۵: ۳۵۷). این سه عامل به ویژه عامل باورهای شخصی نسبت به بافت و زمینه می‌تواند تعیین‌کننده مهمی باشد. باورها مشتمل بر حقایقی است که افراد را هدایت می‌کند تا به شکل خاصی به شرایط واکنش نشان دهند (فیاض و کیانی، ۱۳۸۷: ۱۰۰).

تعداد کثیری از دانش‌آموزان که به عنوان دانشجوی وارد محیط دانشگاهی می‌شوند به نحوی احساسات و نگرش‌های خاصی نسبت به تحصیل، محیط آموزشی و مؤسسه مربوطه دارند و در طی گذشت زمان این نوع دید، رفتار تحصیلی و جهت‌مندی‌های انگیزشی بعدی آنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد و در موفقیت یا عدم موفقیت تحصیلی آنان ممکن است اثرگذار باشد. علاوه بر این که تحصیل در دانشگاه به عنوان فرصتی برای یادگیری است اغلب دانشجویان، دانشگاه را به عنوان فرصتی برای توانمند ساختن خود برای نائل شدن به حرفه و رسیدن به یک درآمد در نظر می‌گیرند (هندرسون - کینگ و اسمیت^۲، ۲۰۰۶: ۱۹۵).

معنی تحصیل^۳، به آن نوع دلالت درونی^۴ که تحصیل برای دانشجویان دارد اشاره می‌کند. هدف پژوهش، این است که تعبیر یا تفسیر دانشجویان از تجربه تحصیلی را که ممکن است منطبق با دیدگاه‌های مدرسین، والدین یا دوستان باشد مورد بررسی قرار دهد. به عنوان مثال، دانشجویی ممکن است تحصیل را به عنوان مسیری جهت رسیدن به یک حرفه مطلوب و دیگری به عنوان منبع فشار روانی در زندگیش تفسیر کند. تأکید در این مقاله نیز بر معنی شخصی^۵ تجربه تحصیلی از دید دانشجویان است و بر این اساس سؤال این است که دانشجویان چگونه تجربه تحصیل دانشگاهی را تعبیر و تفسیر می‌کنند؟

پیشینه پژوهشی

اگر چه به طور مستقیم پژوهش‌های اندکی در خصوص معانی تحصیل از دید دانشجویان انجام شده، اما ادبیات پژوهشی مرتبط با استفاده از سازه‌های همپوش مثل اهداف تحصیلی و تیپ‌های دانشجویی وجود دارد. به عنوان مثال مطالعات متعددی در خصوص نظر دانشجویان درباره ارزش درونی آموزش لیبرال در مقابل ارزش کاربردی‌تر آمادگی برای شغل و حرفه در دانشگاه، دیدگاه دانشجویان در خصوص نقش تحصیل در رشد خویشتن و مهارت‌های بین‌فردی

1. Schunk, D. H. and Pintrich, P. R
2. Handerson-King, D. and Smith, M. N
3. Meaning of Education
4. Inner Significance
5. Personal Significance

و موضوعات استعاره‌ای در خصوص توصیف دانشجویان از تجربه فارغ التحصیلی انجام گرفته است (آستین^۱، ۱۹۹۶؛ پاسکارلا و تریزینی^۲، ۱۹۹۱ و لاتین^۳، کرسن - کریپ و تدی^۴، ۲۰۰۲؛ نقل از هندرسون - کینگ و اسمیت، ۲۰۰۶: ۱۹۶).

در ارتباط خاص با موضوع پژوهش می‌توان به پژوهش آستین (۱۹۹۱) در خصوص تیپ‌شناسی دانشجویی، طبقه‌بندی دانشجویان در تیپ‌های متفاوت اشاره کرد. تیپ‌های مطرح شده در این پژوهش عبارت‌اند از: تیپ علمی^۵ که بر موفقیت تحصیلی و علمی تمرکز دارد؛ تیپ فعال اجتماعی^۶ که بیشتر به نفوذ سیاسی و ارزش‌های اجتماعی اهمیت می‌دهد؛ تیپ هنری^۷ خلاق بوده و برای او کارهای نوآیین ارزش است؛ تیپ لذت‌جو^۸، دارای مهارت‌های رهبری در بین عوام بوده و از مراسم لذت می‌برد؛ تیپ اجتماعی^۹، به موفقیت‌های اجتماعی از طریق موفقیت‌های مالی و حرفه‌ای می‌اندیشد و تیپ بدون نقش^{۱۰} که هیچ انتظار خاصی از امر تحصیل یا آرزوهای شغلی ندارد.

۱۴۹

معانی مرتبط با تحصیل می‌تواند تحت اثرات فرهنگی و اجتماعی قرار گیرد. از جمله انتظارات والدین، حال و هوای حاکم بر مؤسسه آموزشی، ارزش‌های اجتماعی، تغییرات عمده اجتماعی می‌تواند تجربه فردی از تحصیل را تحت تأثیر قرار دهد. معانی‌ای که دانشجویان از تحصیل دارند تحت تأثیر صور متعددی از تأثیرات اجتماعی است.

پژوهش‌های مقطعی نشان داده است که بین نسل‌ها در خصوص معنی تحصیل می‌تواند تفاوت وجود داشته باشد. به عنوان مثال در پژوهشی در ارتباط با معنی تحصیل در بین سه طیف سنی کهنسالی، میانسالی و جوانی در بین بزرگسالان فنلاندی این نتیجه به دست آمد که نسل قدیمی‌تر تحصیل را به عنوان یک فعالیت ارزشمند، میانسالان آن را به عنوان یک فرصت و به عنوان هدف - وسیله و جوان‌ترها آن را به عنوان امتیازی برای استخدام شدن توصیف کردند (آنتیکاینن^{۱۱}، هاتسونین و کاپیلا^{۱۲}، ۱۹۹۵). در پژوهشی دیگر آستین و همکارانش (۲۰۰۲؛ نقل از هندرسون - کینگ و اسمیت، ۲۰۰۶) نشان دادند که اولویت‌های دانشجویان نسبت به امر تحصیل در حال تغییر است. بدین معنی که دید کاربردگرا از تحصیل همراه با فرصت‌های حرفه‌ای و فواید و سودمندی مالی از تحصیل در دانشگاه از اولویت بالاتری برخوردار است.

1. Astin, A. W
2. Pascarella, E. T. and Terenzini, P. T
3. Lattin, B. D
4. Kerssen- Griep, J. and Thede, J
5. Scholarly Type
6. Social Activist
7. Artistic Type
8. Hedonist
9. Social Type
10. Uncommitted
11. Antikainen ,A
12. Houtsonen, J. and Kauppila, J

معانی خاصی که دانشجویان از تحصیل دارند ممکن است در بین نمونه‌های خاص دانشجویی نیز متفاوت باشد؛ مثل جمعیت دانشجویی سال اول با سال آخری‌ها، دانشجویان با مشکلات خاص، دانشجویان بومی و غیربومی، قومیت‌ها و نهایتاً دانشجویان موفق با دانشجویانی که موفقیت تحصیلی پایین‌تری دارند. در طی دوران تحصیل در دانشگاه دو گروه از دانشجویان هستند که عملکرد تحصیلی متفاوتی دارند، دانشجویان معدل بالا و دانشجویانی که به نحوی معدل پایین‌تر از حد نصاب را کسب می‌کنند.

عوامل زیادی در خصوص موفقیت یا عدم آن در تحصیل دانشگاهی مثل سابقه تحصیلی، رتبه، تحصیل در مدارس دولتی و غیردولتی، بومی یا غیربومی بودن توسط پژوهشگران مطرح شده است (میلز^۱، هیورث^۲، روزنواکس^۳، کار^۴ و روزنبرگ^۵، ۲۰۰۸: ۲۰۶). پژوهش‌ها همچنین در این خصوص سن، جنس، تجارب آموزش قبلی با تأکید بر مدل بافتاری از یادگیری، رویکردهای یادگیری به همراه ویژگی‌های شخصیتی را مطرح ساخته‌اند (داف^۶، بویل^۷، دانلوی^۸، ترگسون^۹ و ۲۰۰۴: ۱۹۱۲). متغیرهای دیگری نیز مثل تفکر مثبت، امید (لی‌سون^{۱۰}، سیاروچی و هیوین^{۱۱}، ۲۰۰۸: ۶۳۱)، مدیریت زمان، مهارت‌های مطالعه، ساعات صرف مطالعه مطرح شده است (کومیل^{۱۲}، ۲۰۰۱: ۱۸).

در خصوص شکل‌گیری معنی خاص از تحصیل در دانشگاه، محققین بر این باورند اولین برداشت از دانشگاه اثر قوی‌تری در همه ابعاد ذهنی دانشجو می‌تواند داشته باشد. دانشجویان با یک برداشت و معنی مثبت اولیه در حالت برانگیختگی بهتری قرار می‌گیرند (تروترو و رابرتس^{۱۳}، ۲۰۰۶: ۳۷۲). از نظر محققین فرایند شکل‌گیری برداشت از تحصیل در دانشگاه باید در سه سطح دانشجویی، مؤسسه‌ای و سطح دولتی و فرهنگی مورد توجه قرار گیرد (واندنبرگ و هافان^{۱۴}، ۲۰۰۵: ۴۱۳). بر اساس مدل تعامل‌گرایی؛ محیط هنجاری دانشجویی یعنی ادارات و نگرش‌های دوستان درون مؤسسه می‌تواند اثرات مهمی بر ادراک دانشجو از محیط آموزشی داشته باشد (تیتوس^{۱۵}، ۲۰۰۴: ۶۷۵).

1. Mills, C
2. Heyworth, J
3. Rosenwax, L
4. Carr, s
5. Rosenberg, M
6. Duff , A
7. Boyle, E
8. Dunleavy , K
9. Terguson , J
10. Lesson ,P
11. Ciarrochi ,J. and Heaven , P. C
12. Comell ,c
13. Trotter, E. and Robertts,C
14. Vandenberg , M. and Hofan , w
15. Titus , M. A

معنی تحصیل برای دانشجویان به علت داشتن تجارب متفاوت تحصیلی خوشایند یا ناخوشایند می‌تواند از الگوی خاصی برخوردار باشد، این تجارب در شکل‌گیری عزت نفس و برداشت کلی دانشجویان اثرگذار خواهد بود. به عنوان مثال از لحاظ معنایی میزان شباهتی که دانشجویان بین خود و دانشگاه محل تحصیل‌شان می‌بینند در میزان رضایت، موفقیت یا عدم موفقیت آنها، حتی در مشروط شدن آنها دخالت دارد (پروین و جان^۱، ۱۳۸۱: ۱۴۳).

در طی بررسی پیمایشی از طریق مصاحبه با دانشجویان، ده مؤلفه تشکیل دهنده معنی از تحصیل در دانشگاه مشخص شده است که عبارت‌اند از: (۱) معنی حرفه^۲ (شغل، درآمد؛ (۲) استقلال^۳ (تحقق بزرگ شدن؛ (۳) آینده^۴ (شانسی برای کشف مسیر زندگی؛ (۴) یادگیری (تفکر انتقادی به ایده‌های نو؛ (۵) خود^۵ (شناختن خود و انگیزه‌ها؛ (۶) گام بعدی^۶ (چیزی مثل آمدن از دبیرستان به دانشگاه؛ (۷) اجتماعی^۷ (فرصت دوست‌یابی و درگیری در فعالیت‌ها؛ (۸) دنیا^۸ (فرصت شناختن و تغییر دنیا؛ (۹) فشارروانی^۹ (تحصیل یعنی منبع فشار؛ (۱۰) رهایی^{۱۰} (گریز از موقعیت‌های پرتنش بزرگسالی) (هندرسون - کینگ و اسمیت، ۲۰۰۶: ۲۰۱).

بر اساس نتایج حاصل از پژوهش هندرسون - کینگ و اسمیت، معنی تحصیل حرفه در بالاترین رتبه درجه‌بندی شده است. در بین دانشجویان دختر و پسر نتایج حاکی از این بود که میانگین نمرات دختران در معانی حرفه، استقلال، یادگیری، خویشتن و دنیای پیرامون بالاتر از پسران بوده و پسران نمرات بالاتری در معانی رهایی و فشار روانی داشتند. در مقایسه بین دانشجویان سال اول و آخر، دانشجویان ترم‌های بالاتر اولویت را به معنی تحصیل حرفه و استقلال داده بودند.

به تبع کار پژوهشی هندرسون - کینگ و اسمیت (۲۰۰۶)، هدف مقاله حاضر این است که مؤلفه‌های ده‌گانه معنی تحصیل در دانشگاه در بین دانشجویان دانشگاه ارومیه را بررسی کند. لذا برای دستیابی به این هدف سؤال‌های جزئی پژوهشی زیر مورد بررسی قرار گرفته است:

۱- آیا در مؤلفه‌های ده‌گانه معنی تحصیل در دانشگاه در بین دانشجویان دانشکده‌های مختلف تفاوت معنی‌دار وجود دارد؟

۲- آیا در مؤلفه‌های ده‌گانه معنی تحصیل در دانشگاه بین دانشجویان موفق و ناموفق تفاوت معنی‌دار وجود دارد؟

1. Parvin , L. John , O
2. Career
3. Independence
4. Future
5. Self
6. Next Step
7. Social
8. World
9. Stress
10. Escape

۳- آیا در مؤلفه‌های ده‌گانه معنی تحصیل در دانشگاه بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنی‌دار وجود دارد؟

روش تحقیق

جامعه و نمونه آماری

تحقیق حاضر به روش زمینه‌یابی انجام شده است، جامعه آماری این پژوهش را دانشجویان دوره کارشناسی موفق و ناموفق دانشگاه ارومیه تشکیل می‌دهند که در سال ۱۳۸۸ مشغول تحصیل بودند. لیست دانشجویان با معدل ۱۷ به بالا و ۱۲ به پایین، از ۷ رشته تحصیلی دانشکده فنی، ۴ رشته اقتصاد، ۱۰ رشته علوم، ۱۰ رشته کشاورزی و ۷ رشته دانشکده ادبیات و علوم انسانی استخراج و از تعداد ۱۰۳۷ دانشجوی موفق و ناموفق با استفاده از جدول کرجسی - مورگان^۱ ۳۰۰ نفر دانشجوی دختر و پسر به شکل تصادفی طبقه‌ای به عنوان نمونه انتخاب شدند. به علت وجود دانشجویان انتقالی و تغییر رشته و در دسترس نبودن بعضی دانشجویان و ناقص پر کردن بعضی از پرسشنامه‌ها حدود ۷۳ نفر از نمونه حذف شد و در نهایت ۲۲۷ نفر (۱۳۱ پسر و ۹۶ دختر) مورد آزمون قرار گرفتند.

۱۵۲

ابزار اندازه‌گیری

الف) پرسشنامه جمعیت‌شناختی: حاوی اطلاعات در زمینه وضعیت آزمودنی‌ها از قبیل سن، جنس، رشته تحصیلی.

ب) پرسشنامه معنی تحصیل^۲ (MOE): این پرسشنامه یک ابزار خودگزارش دهی^۳ است و برای اندازه‌گیری معنی تحصیل که توسط هندرسون - کینگ و اسمیت (۲۰۰۶) طراحی شده است به کار می‌رود و شامل ۸۶ گویه و متشکل از ۱۰ مؤلفه است. هر مؤلفه معنی تحصیل خاصی را نشان می‌دهد و کسب بیشترین نمره در هر کدام از این مؤلفه‌ها نشان دهنده اولویت آن معنی توسط فرد است. مؤلفه‌های این پرسشنامه عبارت‌اند از:

۱. حرفه (۱۱ گویه): این معنی تحصیل در دانشگاه نشان دهنده اولویت تحصیلی در دانشگاه برای رسیدن به شغل و حرفه است؛
۲. استقلال (۵ گویه): این معنی تحصیل نشان دهنده اولویت تحصیل در دانشگاه برای کسب استقلال و تحقق بزرگ شدن است؛
۳. آینده (۳ گویه): این معنی نشان دهنده اولویت تحصیل در دانشگاه برای کشف مسیری برای زندگی و طرحی برای آینده است؛
۴. یادگیری (۱۰ گویه): نشان دهنده اولویت برای یادگیری و مواجه شدن با ایده‌های نو است؛

1. Krejsie - Morgan
2. Meaning of Education (MOE)
3. Self - Report

۵. خود (۱۱ گویه): اولویت تحصیل در دانشگاه برای رشد خویشتن و فهم بهتر از خود است؛
۶. گام بعدی (۳ گویه): تحصیل در دانشگاه یک مرحله عادی و معمولی و مرحله‌ای از زندگی است؛
۷. اجتماعی (۱۲ گویه): نشان دهنده این است که تحصیل در دانشگاه موجب ارتقاء زندگی اجتماعی، دوست‌یابی و فعالیت‌های فوق‌برنامه است؛
۸. دنیای پیرامون (۸ گویه): نشان دهنده این است که تحصیل در دانشگاه یعنی تغییر در دنیای پیرامون؛
۹. فشار روانی (۱۲ گویه): نشان دهنده این است که تحصیل در دانشگاه یعنی یک منبع فشار روانی در زندگی؛
۱۰. رهایی (۱۱ گویه): نشان دهنده این است که تحصیل در دانشگاه به معنی فرصتی برای فرار از مسئولیت‌های دوران بزرگسالی و یا گریز از یک موقعیت زندگی پرتنش است. پاسخ به گویه‌ها در یک مقیاس لیکرتی شامل خیلی کم، کم، متوسط، زیاد، خیلی زیاد صورت می‌گیرد که به ترتیب نمره‌های ۱، ۲، ۳، ۴، ۵ به هر گزینه اختصاص می‌یابند.
- اعتبار^۱ (پایایی) این پرسشنامه از ۰/۷۷ تا ۰/۹۱ گزارش شده است و از نظر روایی نیز این مقیاس مورد تأیید است، به طوری که روایی سازه آن با استفاده از تحلیل عاملی محاسبه شده و قابل قبول بودن آن به تأیید رسیده است (هندرسون - کینگ و اسمیت، ۲۰۰۶). در پژوهش حاضر نیز اعتبار درونی آن با استفاده از آلفای کرونباخ برابر با ۰/۷۹ به دست آمده است.

یافته‌ها

وضعیت جمعیت‌شناختی نمونه‌ها، ویژگی‌های آماری (توصیفی)، روابط بین متغیرها در جداول ۱ و ۲ و ۳ به شرح زیر ارائه می‌شود:

جدول ۱: وضعیت جمعیت‌شناختی نمونه‌ها

جنس	زن		مرد		جمع
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
شاخص دانشکده					
اقتصاد	۲۶	۲۷/۰۸	۱۷	۱۲/۹۷	۴۳
ادبیات	۱۸	۱۸/۷۵	۱۹	۱۴/۵۰	۳۷
فنی	۲۰	۲۰/۸۳	۲۸	۲۱/۳۷	۴۸
کشاورزی	۲۴	۲۵	۲۶	۱۹/۸۴	۵۰
علوم	۸	۸/۳۳	۴۱	۳۱/۲۹	۴۹
جمع	۹۶	۱۰۰	۱۳۱	۱۰۰	۲۲۷

جدول ۲: وضعیت جمعیت‌شناختی نمونه‌ها بر اساس دانشکده، جنسیت، موفق و ناموفق

جنس	زن (n=۹۶)		مرد (n=۱۳۱)		جمع (n=۲۲۷)	
	موفق	ناموفق	موفق	ناموفق	موفق	ناموفق
دانشکده	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
اقتصاد	۱۷	۲۹/۳۱	۹	۱۰	۲۵	۲۵/۲۵
ادبیات	۱۳	۲۲/۴۱	۸	۸/۸۸	۲۴	۲۴/۲۴
فنی	۱۱	۱۸/۹۶	۲۰	۲۲/۲۲	۱۹	۱۹/۱۹
کشاورزی	۱۴	۲۴/۱۳	۲۲	۲۴/۴۴	۱۸	۱۸/۱۸
علوم	۳	۵/۱۷	۳۱	۳۴/۴	۱۳	۱۳/۱۳
جمع	۵۸	۱۰۰	۹۰	۱۰۰	۹۹	۱۰۰

۱۵۴

جدول ۳: ماتریس همبستگی صفر مرتبه متغیرهای پژوهش

ردیف	مؤلفه‌ها	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	حرفه	۰/۴۵**	۰/۶۱**	۰/۵۸**	۰/۵۵**	۰/۱۵*	۰/۴۸**	۰/۵۱**	۰/۲۵**	۰/۱۶*
۲	استقلال		۰/۳۸**	۰/۴۲**	۰/۳۷**	۰/۱۹**	۰/۳۶**	۰/۳۴**	۰/۰۲	۰/۰۰۲
۳	آینده			۰/۵۴**	۰/۴۳**	۰/۱۴*	۰/۳۸**	۰/۵۲**	۰/۲۷**	۰/۲۵**
۴	یادگیری				۰/۶۷**	۰/۱۲	۰/۴۰**	۰/۵۰**	۰/۲۲**	۰/۲۳**
۵	خود					۰/۱۴*	۰/۳۹**	۰/۳۹**	۰/۱۸**	۰/۱۴*
۶	گام بعدی						۰/۸	۰/۰۹۵	۰/۱۰	۰/۱۶*
۷	اجتماعی							۰/۵۲**	۰/۰۸	۰/۱۳*
۸	دنیای پیرامون								۰/۱۲	۰/۰۹
۹	فشار									۰/۶۳**
۱۰	رهایی									

*P<۰/۰۱

**P<۰/۰۵

در این قسمت به یافته‌های مربوط به سؤالات می‌پردازیم.
سؤال یک: آیا در مؤلفه‌های ده‌گانه معنی تحصیل در دانشگاه در بین دانشجویان دانشکده‌های مختلف، تفاوت معنی‌دار وجود دارد؟

در جدول زیر اطلاعات توصیفی مربوط به متغیر معنی تحصیل در بین دانشجویان دانشکده‌های اقتصاد، ادبیات، فنی، کشاورزی و علوم ارائه شده است.

جدول ۴: اطلاعات توصیفی مربوط به مؤلفه‌های ده‌گانه

تشکیل دهنده معنی تحصیل در دانشگاه به تفکیک دانشکده‌ها

شاخص مؤلفه	دانشکده		اقتصاد (n=۴۳)		ادبیات (n=۳۷)		فنی (n=۴۸)		کشاورزی (n=۵۰)		علوم (n=۴۹)		نمونه کل (n=۲۲۷)	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
حرفه	۳۷/۵۵	۷/۰۳	۳۸/۵۴	۷/۱۹	۳۶/۹۷	۷/۷۸	۴۰/۳۶	۶/۷۷	۳۰/۹۳	۹/۱۵	۳۶/۷۸	۸/۲۸		
استقلال	۱۶/۲۰	۳/۳۴	۱۹/۴۸	۶/۲۰	۱۶/۹۵	۴/۱۴	۱۷/۸۰	۴/۰۳	۱۴/۶۵	۴/۳۲	۱۶/۹۱	۴/۶۶		
آینده	۱۰/۱۶	۲/۸۹	۱۱/۸۶	۲/۳۲	۱۱/۱۲	۲/۴۱	۱۱/۴۸	۲/۵۵	۸/۱۶	۳/۱۳	۱۰/۵۰	۲/۹۹		
یادگیری	۳۵/۲۳	۷/۲۰	۳۸/۳۷	۷/۰۵	۳۷/۰۸	۸/۴۹	۳۸/۶۶	۶/۶۱	۲۸/۱۲	۱۰/۷	۳۵/۳۱	۹/۰۷		
خود	۳۷/۵۸	۸/۷۹	۳۹/۶۴	۱۰/۱۵	۴۰/۱۱	۸/۵	۴/۱۴	۷/۴۶	۱۳/۷۹	۱۱/۱۷	۳۷/۹۸	۹/۸۸		
گام بعدی	۸/۷۹	۳/۲۵	۱۰/۲۹	۶/۷۴	۸/۸۷	۲/۶۷	۹/۶۶	۲/۷۷	۹/۰۴	۲/۸۵	۹/۲۹	۳/۷۹		
اجتماعی	۳۶/۹۰	۶/۶۷	۳۷/۳۷	۹/۵۶	۳۷/۸۷	۷/۵۱	۴۰/۳۴	۷/۳۷	۳۶/۳۲	۱۱/۲۵	۳۷/۸۱	۸/۶۸		
دنیای پیرامون	۲۵/۷۴	۵/۷۴	۲۷/۰۸	۶/۲۳	۲۷/۰۴	۵/۸۱	۲۸/۱۶	۶/۲۷	۲۴/۳۸	۷/۹۸	۲۶/۴۷	۶/۵۷		
فشار	۳۰/۶۷	۱۱/۴۸	۲۸/۶۲	۹/۰۸	۳۱/۲۰	۸/۶۶	۳۱/۷۸	۷/۴۶	۴۰/۷۱	۹/۴۶	۳۲/۸۶	۱۰/۱۲		
رهایی	۲۷/۱۸	۸/۷۱	۲۷/۷۰	۷/۴۹	۲۹/۰۶	۸/۶۴	۲۹/۶۲	۵/۹۱	۳۷/۴۸	۸/۰۱	۳۰/۴۲	۸/۶۲		

۱۵۵

برای تعیین معنی دار بودن تفاوت در متغیر معنی تحصیل و مؤلفه‌های آن از تجزیه و تحلیل واریانس (ANOVA) استفاده شد که نتایج آن در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵: مقایسه معنای تحصیل در بین دانشجویان بر حسب دانشکده‌ها

سطح معنی داری	نسبت F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	منبع تغییرات	شاخص مؤلفه‌ها
*./۰۰۰	۱۰/۴۳	۶۱۳/۸	۴	۲۴۵۵/۳۱	بین گروه‌ها	حرفه
		۵۸/۸	۲۲۲	۱۳۰۶۱/۱۱	درون گروه‌ها	
			۲۲۶	۱۵۵۱۶/۴۲	کل	
*./۰۰۰	۷/۰۷	۱۳۹/۰۱	۴	۵۵۶/۰۳	بین گروه‌ها	استقلال
		۱۹/۶۳	۲۲۲	۴۳۵۹/۳۷	درون گروه‌ها	
			۲۲۶	۴۹۱۵/۴۱	کل	

*./... ۱۴/۰۴	آینده	بین گروهها	۴	۴۰۸/۱۴
		درون گروهها	۲۲۲	۱۶۱۲/۶۱
		کل	۲۲۶	۲۰۲۰/۷۴
*./... ۱۳/۲۹	یادگیری	بین گروهها	۴	۳۵۹۵/۳۳
		درون گروهها	۲۲۲	۱۵۰۰۵/۸۳
		کل	۲۲۶	۱۸۶۰۱/۱۶
*./... ۷/۷۴	خود	بین گروهها	۴	۲۶۹۹/۶۰
		درون گروهها	۲۲۲	۱۹۳۴۹/۳۵
		کل	۲۲۶	۲۲۰۴۸/۹۶
۰/۳۳۱ ۱/۱۵	گام بعدی	بین گروهها	۴	۶۶/۳۹
		درون گروهها	۲۲۲	۳۱۸۷/۲۳
		کل	۲۲۶	۳۲۵۳/۶۳
۰/۱۸۲ ۱/۵۷	اجتماعی	بین گروهها	۴	۴۷۰/۰۱
		درون گروهها	۲۲۲	۱۶۵۶۷/۵۷
		کل	۲۲۶	۱۷۰۳۷/۵۹
۰/۰۵ ۲/۴۱۴	دنیای پیرامون	بین گروهها	۴	۴۰۷/۴۰
		درون گروهها	۲۲۲	۹۳۶۵/۲۱
		کل	۲۲۶	۹۷۷۲/۶۱
*./... ۱۱/۸۸	فشار روانی	بین گروهها	۴	۴۰۸۲/۱۲
		درون گروهها	۲۲۲	۱۹۰۶۸/۶۴
		کل	۲۲۶	۲۳۱۵۰/۷۶
*./... ۱۳/۵۲	رهایی	بین گروهها	۴	۳۲۹۲/۴۷
		درون گروهها	۲۲۲	۱۳۵۱۵/۰۷
		کل	۲۲۶	۱۶۸۰۷/۵۵

*P<۰/۰۱

** P<۰/۰۵

چنانچه داده‌های جدول ۵ نشان می‌دهد، میان رشته‌های مختلف تحصیلی دانشکده‌ها در مؤلفه‌های حرفه ($F=۱۰/۴۳$ ؛ $p<۰/۰۰۱$)، استقلال ($F=۷/۰۷$ ؛ $p<۰/۰۰۱$)، آینده ($F=۱۴/۰۴$ ؛ $p<۰/۰۰۱$)، یادگیری ($F=۱۳/۲۹$ ؛ $p<۰/۰۰۱$)، خود ($F=۷/۷۴$ ؛ $p<۰/۰۰۱$)، فشار روانی ($F=۱۱/۸۸$ ؛ $p<۰/۰۰۱$)، رهایی ($F=۱۳/۵۲۱$ ؛ $p<۰/۰۰۱$) تفاوت معنی‌داری وجود دارد. ولی در سه مؤلفه گام بعدی، اجتماعی و دنیای پیرامون تفاوت پایایی به دست نیامد.

سؤال دو: آیا در مؤلفه‌های ده گانه معنی تحصیل در دانشگاه بین دانشجویان موفق و ناموفق تفاوت معنی دار وجود دارد؟

در جدول ۶ اطلاعات توصیفی مربوط به مؤلفه‌های ده گانه معنی تحصیل در بین دانشجویان موفق و ناموفق رشته‌های مختلف تحصیلی ارائه شده است.

جدول شماره ۶: اطلاعات توصیفی مربوط به مؤلفه‌های ده گانه

معنی تحصیل در بین دانشجویان موفق و ناموفق

شاخص معنای تحصیل	موفق (n=۹۹)		ناموفق (n=۱۲۸)		نمونه کل (n=۲۲۷)	
	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف معیار
حرفه	۳۸/۳۷	۷/۹۸	۳۵/۵۷	۸/۳۳	۳۶/۷۸	۸/۲۸
استقلال	۱۶/۷۸	۳/۹۴	۱۷/۰۱	۵/۱۵	۱۶/۹۱	۴/۶۶
آینده	۱۰/۹۲	۲/۹۹	۱۰/۱۷	۲/۹۵	۱۰/۵۰	۲/۹۹
یادگیری	۳۶/۲۴	۹/۳۸	۳۴/۶۱	۸/۸۰	۳۵/۳۱	۹/۰۷
خود	۳۸/۲۰	۱۰/۵۲	۳۷/۸۲	۹/۳۹	۳۷/۹۸	۹/۸۸
گام بعدی	۹/۱۶	۴/۷۹	۹/۴۰	۲/۸۲	۹/۲۹	۳/۷۹
اجتماعی	۳۸/۲۰	۷/۹۹	۳۷/۵۲	۹/۱۸	۳۷/۸۱	۸/۶۸
دنیای پیرامون	۲۷/۳۱	۶/۸۸	۲۵/۸۳	۶/۲۷	۲۶/۴۷	۶/۵۷
فشار روانی	۳۰/۳۴	۱۰/۲۴	۳۴/۷۷	۹/۶۳	۳۲/۸۶	۱۰/۱۲
رهایی / گریز	۲۹/۱۱	۸/۸۱	۳۱/۴۲	۸/۳۷	۳۰/۴۲	۸/۶۲

برای تعیین معنی دار بودن تفاوت بین دانشجویان موفق و ناموفق در کل در مؤلفه‌های ده گانه معنی تحصیل از آزمون تجزیه و تحلیل واریانس (ANOVA) استفاده شد که نتایج آن در جدول ۷ ارائه شده است.

جدول ۷: مقایسه معنای تحصیل در بین دانشجویان موفق و ناموفق

شاخص مؤلفه	منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	نسبت F	سطح معنی داری
حرفه	بین گروه‌ها	۴۳۷/۸۴۲	۱	۴۳۷/۸۴۲	۶/۵۳۳	۰/۰۱*
	درون گروه‌ها	۱۵۰۷۸/۵۸۱	۲۲۵	۶۷/۰۱۶		
	کل	۱۵۵۱۶/۴۲۳	۲۲۶			
استقلال	بین گروه‌ها	۲/۹۴۱	۱	۲/۹۴۱	۰/۱۳۵	۰/۷۱۴
	درون گروه‌ها	۴۹۱۲/۴۶۹	۲۲۵	۲۱/۸۳۳		
	کل	۴۹۱۵/۴۱۰	۲۲۶			

۰/۶۱	۳/۵۴۶	۳۱/۳۵۰	۱	۳۱/۳۵۰	بین گروهها	آینده
		۸/۸۴۲	۲۲۵	۱۹۸۹/۳۹۹	درون گروهها	
			۲۲۶	۲۰۲۰/۷۴۹	کل	
۰/۱۸	۱/۸۱۰	۱۴۸/۴۲۰	۱	۱۴۸/۴۲۰	بین گروهها	یادگیری
		۸۲/۰۱۲	۲۲۵	۱۸۴۵۲/۷۴۳	درون گروهها	
			۲۲۶	۱۸۶۰۱/۱۶۳	کل	
۰/۷۷۳	۰/۸۳	۸/۱۴۳	۱	۸/۱۴۳	بین گروهها	خود
		۹۷/۹۵۹	۲۲۵	۲۲۰۴۰/۸۱۸	درون گروهها	
			۲۲۶	۲۲۰۴۸/۹۶۰	کل	
۰/۶۳۸	۰/۲۲۲	۳/۲۰۳	۱	۳/۲۰۳	بین گروهها	گام بعدی
		۱۴/۴۴۶	۲۲۵	۳۲۵۰/۴۲۷	درون گروهها	
			۲۲۶	۳۲۵۳/۶۳۰	کل	
۰/۵۶۲	۰/۳۳۸	۲۵/۵۲۱	۱	۲۵/۵۲۱	بین گروهها	اجتماعی
		۷۵/۶۰۹	۲۲۵	۱۷۰۱۲/۰۷۳	درون گروهها	
			۲۲۶	۱۷۰۳۷/۵۹۵	کل	
۰/۰۹۳	۰/۲/۸۴۱	۱۲۱/۸۴۱	۱	۱۲۱/۸۴۱	بین گروهها	دنیای پیرامون
		۴۲/۸۹۲	۲۲۵	۹۶۵۰/۷۷۵	درون گروهها	
			۲۲۶	۹۷۷۲/۶۱۷	کل	
۰/۰۰۱**	۱۱/۱۳۹	۱۰۹۲/۰۸۲	۱	۱۰۹۲/۰۸۲	بین گروهها	فشار روانی
		۹۸/۰۳۹	۲۲۵	۲۲۰۵۸/۶۸	درون گروهها	
			۲۲۶	۲۳۱۵۰/۷۶	کل	
۰/۰۴*	۴/۰۶۵	۲۹۸/۲۳۵	۱	۲۹۸/۲۳۵	بین گروهها	رهایی
		۷۳/۳۷۵	۲۲۵	۱۶۵۰۹/۳۱۶	درون گروهها	
			۲۲۶	۱۶۸۰۷/۵۵۱	کل	

* $P < 0.01$

** $P < 0.05$

چنانکه جدول ۷ نشان می‌دهد از بین ده مؤلفه تشکیل دهنده معنی تحصیل در دانشگاه در سه متغیر حرفه ($F=6/533$ ؛ $p < 0.01$)، فشار روانی ($F=11/139$ ؛ $p < 0.001$) و رهایی ($F=4/065$ ؛ $p < 0.04$) بین دانشجویان موفق و ناموفق تفاوت معنی‌داری وجود دارد. در مؤلفه حرفه میانگین گروه موفق [$X=38/37$ و انحراف معیار $SD=7/98$] بزرگ‌تر از گروه ناموفق [$X=35/57$ و انحراف معیار $SD=8/33$] است. در مؤلفه فشار روانی نیز میانگین گروه ناموفق [$X=34/77$ و انحراف معیار $SD=9/63$] بزرگ‌تر از میانگین گروه موفق [$X=30/34$ و

انحراف معیار $SD=10/34$ می‌باشد. در مؤلفه‌های نیز میانگین گروه ناموفق $X=31/42$ و انحراف معیار $SD=8/37$ بزرگ‌تر از میانگین گروه موفق $X=29/11$ و انحراف معیار $SD=8/81$ است و این تفاوت‌ها به ترتیب در سطح $0/01$ ، $0/001$ ، $0/04$ معنی‌دار هستند. سؤال سه: آیا در مؤلفه‌های ده‌گانه معنی تحصیل در دانشگاه بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنی‌دار وجود دارد؟

در جدول ۸ برای آزمون تفاوت دانشجویان دختر و پسر در ده مؤلفه معنی تحصیل در دانشگاه از آزمون t گروه‌های مستقل استفاده شد و نتایج به‌دست آمده حاکی از آن است از ده مؤلفه معنی تحصیل در چهار مؤلفه شامل معنی تحصیل حرفه $(t_{(225)}=2/24, p=0/02)$ ، معنی آینده $(t_{(225)}=2/63, p=0/09)$ ، معنی یادگیری $(t_{(225)}=2/53, p=0/01)$ و معنی فشار روانی $(t_{(225)}=-2/16, p=0/03)$ ، تفاوت معنی‌داری بین دو گروه وجود دارد.

جدول ۸: میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش به تفکیک جنسیت

P	آماره t درجه آزادی: ۲۲۵	مؤنث (۹۶ نفر)		مذکر (۱۳۱ نفر)		جنس
		انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	شاخص مؤلفه‌ها
۰/۰۲	۲/۲۴	۷/۵۷	۳۸/۱۸	۸/۶۵	۳۵/۷۵	حرفه
۰/۰۴	۲/۰۲	۳/۸۷	۱۷/۶۱	۵/۱۲	۱۶/۴	استقلال
۰/۰۰۹	۲/۶۳	۳/۰۲	۱۱/۱	۲/۸۹	۱۰/۰۶	آینده
۰/۰۱	۲/۵۳	۷/۹۴	۳۷/۰۳	۹/۶۵	۳۴/۰۶	یادگیری
۰/۱۹	۱/۲۹	۹/۴۵	۳۸/۹۷	۱۰/۱	۳۷/۲۵	خود
۰/۵۶	۰/۵۷	۴/۹	۹/۴۶	۲/۷۲	۹/۱۷	گام بعدی
۰/۲۸	۱/۰۷	۸/۱۲	۳۸/۵۳	۹/۰۶	۳۷/۲۹	اجتماعی
۰/۹۸	۰/۰۱۴	۶/۰۹	۲۶/۴۶	۶/۹۳	۲۶/۴۸	دنیای پیرامون
۰/۰۳	۲/۱۶	۱۰/۳۳	۳۱/۱۷	۹/۸۱	۳۴/۰۹	فشار
۰/۰۶	۱/۸۵	۸/۶۸	۲۹/۱۸	۸/۴۹	۳۱/۳۳	رهایی

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، بررسی معنای تحصیل در دانشگاه در بین دانشجویان موفق و ناموفق بود. نتایج به‌دست آمده در مورد سؤال اول پژوهش نشان داد که از بین مؤلفه‌های ده‌گانه معنی تحصیل در دانشگاه در مؤلفه‌های حرفه، استقلال، آینده، یادگیری، خود، فشار روانی و رهایی در بین دانشجویان دانشکده‌های مختلف تفاوت معنی‌دار وجود دارد. نتایج پژوهش نشان داد

که میانگین نمره «حرفه» در دانشکده کشاورزی از سایر معانی بالاتر و «خود» از همه پایین تر است. در دانشکده اقتصاد بالاترین میانگین، «خود» و پایین ترین، «گام بعدی» بود. در دانشکده ادبیات و علوم انسانی بالاترین میانگین برای معنی تحصیل، «خود» و پایین ترین، برای «گام بعدی» بود. در دانشکده فنی بالاترین نمره میانگین برای «اجتماعی» و پایین ترین برای «گام بعدی» بود. در دانشکده علوم بالاترین نمره میانگین برای «فشار روانی» و پایین ترین برای «آینده» بود.

در کل نمونه، بالاترین میانگین برای مؤلفه «خود» و بعد به ترتیب برای «اجتماعی، حرفه، یادگیری، فشار روانی، رهایی، دنیای پیرامون، استقلال، آینده و گام بعدی» بود. به نظر می‌رسد یافته‌های این سؤال پژوهشی برخلاف یافته‌های هندرسون کینگ و اسمیت (۲۰۰۶) است آنها در پژوهش خود بالاترین میانگین را برای «حرفه» گزارش داده‌اند ولی در پژوهش حاضر بالاترین میانگین در کل نمونه برای معنی تحصیل «خود» است. یعنی این که دانشگاه از نظر شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر در کل فرصتی برای رشد «خویشتن»، دانستن و فهم بهتر «خود» و فرصتی برای شناسایی انگیزه‌های «خود» لحاظ شده است. نتایج تا حدودی با پژوهش رابرت و لیروی^۱ (۱۹۶۸) و واینر (۱۹۹۹) همسوسست، آنان نیز در پژوهش خود نشان دادند که دانشجویان، دانشگاه را به عنوان مکانی در نظر می‌گیرند که موجب ایجاد یک حس قدرت شخصی و عزت نفس بالا، یک حس نظم و برنامه، هدفمندی در زندگی، خلاصی از احساس تنهایی و احساس امید در آنها می‌شود.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که دانشگاه می‌تواند محل شناخت خود و انگیزه‌ها باشد. دانشجویانی که متمایل اند تحصیل را به عنوان فرصتهایی برای یادگیری در نظر بگیرند، شاید در پی این باشند که دنیا را یک مکان بهتری برای خود بسازند و در پی رشد خویشتن و خودشناسی باشند.

به نظر می‌رسد ورود به دانشگاه برای دانشجویان می‌تواند این حس حرمت نفس، خودمختاری، تسلط بر محیط و ترقی کردن را به آنها منتقل کند. توصیف کردن یا آفریدن خود، مرتبط کردن خود به جامعه و کشف کردن و پرورش استعدادهای خود شاید از جمله اثرات فرهنگی دانشگاه باشد. شاید بتوان چنین گفت که ورود به دانشگاه موجب شکل‌گیری «خاطرجمعی از خودپنداره» می‌شود. از جمله خودهای ممکن، خود موفق و خود خلاق و خود محبوب است (ریو، ۱۳۸۸). دانشگاه ممکن است در تأمین این خودها فرد را یاری بکند. هویت وسیله‌ای است که «خود» از طریق آن با جامعه ارتباط برقرار می‌کند به طوری که نشان می‌دهد فرد در بستر فرهنگی، چه کسی است و چه نقشی دارد. دانشگاه به «خود» این هویت منسجم را می‌دهد و دانشجو را به سمت دنبال کردن رفتارهای خاص هدایت می‌کند.

نتایج به‌دست آمده در مورد سؤال دوم پژوهش حاکی از آن است که از بین مؤلفه‌های

1. Robert. S.E. and Leroy , S.A.

ده‌گانه معنی تحصیل در سه متغیر حرفه، فشار روانی و رهایی بین دو گروه موفق و ناموفق تفاوت معنی داری وجود دارد. میانگین معنی تحصیل در حرفه در بین گروه موفق بالاتر از گروه ناموفق و میانگین فشار روانی و رهایی در بین گروه ناموفق بالاتر از گروه موفق بود. در تبیین این نتایج می‌توان چنین بحث کرد که دانشجویانی که جهت رسیدن به درجات علمی خوب فعالیت می‌کنند سال‌های تحصیلی را بیشتر جهت آمادگی برای موفقیت در حرفه و شغل در نظر می‌گیرند. چون این دانشجویان سخت کار می‌کنند موفقیت بیشتری به دست می‌آورند و این مسئله سطوح فشار روانی را در آنها در طی زمان تقلیل می‌دهد. دانشجویان ناموفق به علت صرف وقت کمتر و کم‌کاری تحصیلی در دوران تحصیل با فشار روانی درگیرند لذا احتمال زیادی می‌رود که تحصیل در دانشگاه برای آنان دلالت درونی منبع فشار داشته باشد. همچنین دانشگاه را به معنای گریز از درخواست‌های زندگی دوران بزرگسالی و رهایی از تنش‌های زندگی در نظر می‌گیرند. همچنین در تبیین این نتیجه می‌توان به انگیزش پیشرفت نیز اشاره کرد.

انگیزش پیشرفت به عنوان یک پیش‌بینی کننده مهم پیامدهای تحصیلی و شغلی شناخته شده است (ایون^۱، گیبونز^۲ و تورنتون^۳، ۲۰۰۷). انگیزه پیشرفت اشاره به تمایل برای رسیدن به اهداف فردی یا استانداردها دارد (استوری و همکاران^۴، ۲۰۰۹). بر اساس نظریه خودمختاری^۵ دسی و رایان^۶ (۱۹۸۵)؛ به نقل از کلارک و شروث^۷، (۲۰۱۰)، رفتار برانگیخته به دو عامل انگیزشی درونی و بیرونی تحلیل می‌شود. به نظر می‌رسد توجه به حرفه در سطح انگیزش بیرونی قابل توجهی است چرا که رفتارها در راستای رسیدن به یک هدف یا پاداش فراسوی خود فعالیت است. کلارک و شروث (۲۰۱۰) در پژوهش خود این را مطرح می‌سازند که دانشجویان با توجه به ویژگی‌های شخصیتی متفاوت، دلایل مختلفی جهت کسب درجات دانشگاهی داشته و بنابراین اولویت‌های متفاوت تحصیلی نیز خواهند داشت؛ این به نحوی با معنی تحصیل نیز می‌تواند در ارتباط باشد.

در مدل، دسی و رایان (۱۹۸۵)؛ به نقل از پنیتریچ و شانک، (۱۳۸۵) یکی از مؤلفه‌های مربوط به ارزش یک تکلیف، ارزش کاربردی آن است. ارزش کاربردی^۸ به صورت مفید بودن تکلیف برای فرد به لحاظ اهداف وی برای آینده، از قبیل اهداف شغلی تعریف می‌شود. با توجه به بافت و زمینه اجتماعی تحصیل در دانشگاه، انتظارات والدین، انتظارات اجتماعی، ارزش‌های اجتماعی، اهمیت حرفه و شغل بعد از فارغ‌التحصیلی قابل توجهی است. بر اساس اصل مثلث انگیزش (پنیتریچ و شانک، ۱۳۸۵) رفتار تحت تأثیر سه سازه انگیزشی اهداف، باورهای شخصی

1. Eun Woo, S
2. Gibbons, A. M
3. Thornton, G. C
4. Story, P. and etal
5. Self-determination Theory
6. Deci, E, L. and Ryan, R. M
7. Clark, M. H. and Schroth, C. A
8. Utility Value

(معانی) و هیجان‌هاست. مورستین و کارافت^۱ (۱۹۷۹) در پی بررسی جهت‌مندی و دیدگاه تحصیلی در بین دانشجویان دو مؤلفه اصلی را مطرح ساخته‌اند: بعد مقدماتی آماده‌سازی و بعد تحقیقی اکتشافی. در بعد مقدماتی و آماده‌سازی دانشجویان ممکن است این دید عمده (باور شخصی و معنی تحصیل) را نسبت به دانشگاه و تحصیل داشته باشد که دانشگاه فقط یک هدف دارد و آن آمادگی برای حرفه، کسب مهارت و دانش عملی است. جهت‌مندی مقدماتی به هدف فرایندها اشاره دارد. تحصیل با این نوع جهت‌مندی یعنی به دست آوردن دانش و مهارت در حوزه حرفه و شغل. ارزش‌ها نیز در این خصوص مهم‌اند. معانی‌ای که افراد درباره تجربه و محیط‌شان می‌سازند ممکن است در بعضی زمینه‌ها ریشه در ارزش‌های شخصی^۲ آنها داشته باشد. انتظار می‌رود تعقل‌گرایی (ارزش‌گذاری عقلانی و علائق فرهنگی) و پیشرفت تحصیلی (ارزش‌گذاری به امر تحصیل و موفقیت آموزش) و خلاقیت (ارزش‌گذاری به نوآوری و تغییر) به طور مثبتی با معانی تحصیل «یادگیری، رشد خود و دنیا» در ارتباط باشد. پیشرفت تحصیلی به عنوان یک ارزش شخصی در جمعیت دانشجویی با معنی تحصیل «حرفه» در ارتباط است (هندرسون کینگ و اسمیت، ۲۰۰۶).

نتایج به دست آمده در مورد سؤال سوم پژوهش حاکی از آن است که زنان به طور معنی‌داری نمرات میانگین بالاتری از مردان در حرفه، آینده و یادگیری و مردان در فشار روانی به طور معنی‌داری نمرات میانگین بالاتری از زنان داشتند. هیچ تفاوت مرتبط با جنس در معانی استقلال، خود، گام بعدی، اجتماعی، دنیای پیرامون و رهایی وجود نداشت. در تبیین این نتایج می‌توان همسو با پژوهش جوکار و دلاورپور (۱۳۸۶: ۷۵) چنین بحث کرد که دختران نسبت به پسران در فعالیت‌های تحصیلی حساسیت و نگرانی بیشتری از خود نشان می‌دهند. هر چه ارزش یک هدف برای افراد بالاتر باشد و از طرفی هر قدر که افراد انتظار موفقیت در رسیدن به هدف را داشته باشند تلاش بیشتری می‌کنند. یکی از مهم‌ترین کارکردهای تحصیلات دانشگاهی ارزش اجتماعی و اقتصادی آن است. برای دانشجویانی که با انگیزه‌های درونی تحصیل می‌کنند این ارزش بالاست لذا با جدیت به تحصیل می‌پردازند و صرفاً به یادگیری درس می‌پردازند چون دانشگاه را به معنی نایل شدن به شغل و اینکه آن نیز یک طرحی برای آینده‌شان است در نظر می‌گیرند و این در بین دانشجویان موفق بیشتر دیده می‌شود. از سوی دیگر چون برای دختران تحصیلات، هنوز کارکردهای خاص اجتماعی و در نتیجه ارزش خود را حفظ کرده، آنها با انگیزه بالاتری به تحصیل می‌پردازند. البته حس مسئولیت‌پذیری بیشتر دختران ناشی از نقش‌های جنسیتی را نیز باید در این خصوص لحاظ کرد.

بالا بودن میانگین فشار روانی در بین دانشجویان پسر را بر اساس مسئله داشتن شغل در آینده، درآمد، نگرانی بعد از فارغ‌التحصیلی، نظام وظیفه و نقش جنسیتی آنها می‌توان تبیین

1. Morstain, B. R. and Karaft, R. E

2. Personal Value

کرد. در طی سه دهه گذشته تغییرات جالب توجهی در سطوح مسائل تربیتی و موفقیت شغلی زنان مشاهده می‌شود. درصد زنان در کسب درجات حرفه‌ای به طور بنیادی در ۳۰ سال گذشته افزایش پیدا کرده است. این تفاوت‌های جنسیتی در پیشرفت دانشگاهی و تحصیلی نیز قابل لمس است. شکاف جنسیتی در خصوص رشته تحصیلی و نائل شدن به شغل، کاهش یافته و در بعضی از موارد از بین رفته است. باورهای مربوط به توانش و صلاحیت به عنوان برآوردی برای توانایی افراد برای انجام یا موفقیت در کاری در بین دو جنس کمتر شده است و با تغییر در خودکارآمدی بین دو جنس، امروزه گرایش به حرفه در بین زنان نیز دیده می‌شود (میسی^۱، گلینک^۲ و بورگ^۳، ۲۰۰۶).

موضوعی که در این مقاله مورد بررسی قرار گرفت در حوزه روان‌شناسی اجتماعی تعلیم و تربیت بود لذا؛ پیشنهاد می‌شود در خصوص تجارب اولیه دانشجویی در بدو ورود به دانشگاه اقدامات آموزشی لازم صورت گیرد. در خصوص شکل‌گیری معنی شخصی از تحصیل در دانشگاه، ادبیات پژوهشی نشان داده است که سال اول دانشگاه در شکل‌گیری تصمیمات دانشجو و نگرش‌های او برای تحصیل نقش مؤثر و سازنده‌ای دارد. اطلاعات پیش از ورود به دانشگاه، حمایت اساتید راهنما، آموزش، تطبیق سبک‌های یادگیری دانشجویان با رشته تحصیلی‌شان از عوامل مهمی هستند که به عنوان راهبرد می‌توانند در شکل‌گیری معنی از تحصیل در دانشگاه، قابل توجه باشند.

شاید بتوان با فهم معنی تحصیل از منظر دانشجویان، جهت‌مندی‌های انگیزشی و ارزشی آنها را بهتر شناخت، چرا که ارزش‌ها بر روی نگرش و آنها نیز بر روی رفتار تحصیلی می‌توانند اثرگذار باشند (هومر و کاله^۴، ۱۹۸۸: ۶۳۹). این پژوهش را می‌توان در سطوح بالاتر تحصیلی یعنی معنی تحصیل از دید دانشجویان دکتری و کارشناسی‌ارشد، بین اساتید و فراگیران نیز مورد بررسی قرار داد. یا به طور مقطعی دانشجویان سال‌های اول و سال‌های آخر را مقایسه نمود. رابطه معنی تحصیل را با ارزش‌ها و انگیزش پیشرفت و سایر متغیرها نیز می‌توان مورد مطالعه قرار داد. در کل توجه بیشتر به این مسئله و برخورد کارشناسانه می‌تواند در جهت حل معضلات آموزشی فراگیران اثرگذار باشد.

1. Meece, J. L.
2. Glienke, B. B.
3. Burg, S.
4. Homer, P. M. and kalle. L. R.

منابع

۱. پال، آر؛ پنتریچ و اچ؛ شانک دیل. (۱۳۸۵). انگیزش در تعلیم و تربیت: نظریه‌ها، تحقیقات و راهکارها. مهرانز شهرآرای. تهران: انتشارات علم.
۲. پروین، ال، آ و ا. پی. جان. (۱۳۸۱). شخصیت: نظریه و پژوهش. محمدجعفر جوادی و پروین کدیور. تهران: نشر آبیژ.
۳. جوکار، بهرام و محمدآقا دلاورپور. (۱۳۸۶). رابطه تعادل‌ورزی آموزشی با اهداف پیشرفت. فصلنامه علمی پژوهشی اندیشه‌های نوین تربیتی. دوره سوم. شماره ۳ و ۴. ۸۰-۶۱.
۴. ریو، ج؛ م. (۱۳۸۸). انگیزش و هیجان. یحیی سیدمحمدی. تهران: نشر ویرایش.
۵. فیاض، ایراندخت و ژاله کیانی. (۱۳۸۷). بررسی آسیب‌شناسانه باورهای غیرمنطقی دانشجویان. فصلنامه علمی - پژوهشی راهبرد فرهنگ. سال اول. شماره چهارم. ص ۹۹-۱۱۷.
6. Antikain, A. ; J. Houtsonen; H. Huotelin & J. Kampala. (1995). In Search of the Meaning of Education: The Case of Finland. *Scandinavian Journal of Education Research*. 39(4). 295-309.
7. Astin A. W. (1991). An Empirical Typology of College Students. *Journal of College Students Development*. 34 (1). 36-46.
8. Clark, M. H. & C. A. Schroth. (2010). Examining Relationships between Academic Motivation and Personality among College Students. *Learning and Individual Differences*. 20. 19-24.
9. Comell, C. (2001). The Secret to Academic Success. *Psychology Today*. 34(2). 18.
10. Duff, A.; E. Boyle; K. Dunleavy & J. Terguson. (2004). The Relationship between Personality, Approach to Learning and Academic Performance. *Personality and Individual Differences*. 36. 1907-1920.
11. Eun Woo, S.; A. M. Gibbons & G. C. Thornton. (2007). Latent Mean Differences in the Facets of Achievement Motivation of Undergraduate Students and Adult Workers in Us. *Personality and Individual Differences*. 43. 1687-1697.
12. Homer, P. M & L.R. kahle. (1988). A Structural Equation Test of the Value- Attitude- Behavior Hierarchy. *Personality Processes and Individual Differences*. 54(4). 638-646.
13. Henderson-King, D. & N. M. Smith. (2006). Meanings of Education for University Students: Academic Motivation and Personal Values as Predictors. *Social Psychology of Education*. 9. 195- 221.
14. Leeson, P; F. Ciarrochi; P.C. Heaven. (2008). Cognitive Ability, Personality, and Academic Performance in Adolescence. *Personality and Individual Differences*. 45. 630- 635.
15. Meece, J. L.; B. B. Glienke & S. Burg. (2006). Gender and Motivation. *Journal of School Psychology*. 44. 351-373.
16. Mills, C. ; J. Heyworth; L. Rosenwax; S. Carr & M. Rosenberg. (2008). Factors Associated with the Academic Success of First Year Health Science Students. *Advances in Health Science Education*. 14(2). 205-217.
17. Morstain, B. R. & R. E. Karaft. (1979). Educational Orientations of College Students: A Typological Analysis. *Research in Higher Education*. 30 (1). 237-251.
18. Nonis, S. A. & D. Wright. (2003). Moderating Effects of Achievement Striving and Situational Optimism on the Relationship Between Ability and Performance Outcomes of College Students. *Research in Higher Education*. 44(3). 327- 346.
19. Robert, S. E. & S. A. Leory. (1964). The Meaning of a College Education as Revealed by the Semantic Differential. *Journal of Counseling Psychology*. 1(2). 168- 172.
20. Storry, P.; J. W. Hart; M. F. Stasson & M. J. Mahoneyd. (2009). Using a Two-Factor Theory of Achievement Motivation to Examine Performance-Based Outcomes and Self-Regulatory Processes. *Personality and Individual Differences*. 46. 391-395.
21. Titus, MA. (2004). On Examination of the Influence of Institutional Context on Student Persistence at 4-Year Colleges and Universities: A Multilevel Approach. *Research in Higher Education*. 47(7). 673- 699.

22. Trotter, E. & C. A. Roberts. (2006). Enhancing the Early Student Experience. *Higher Education Research and Development*. 25(4). 371- 386.
23. Van den berg. M. N & W. H. N. Hofan. (2005). Student Success in University Education: A Multi-Measurement Study of the Impact of Student and Faculty Factors on Study Progress. *Higher Education*. 50. 413- 446.
24. Weiner, E. (1999). The Meaning of Education for University Students with a Psychiatric Disability: A Grounded Theory Analysis. *Psychiatric Rehabilitation Journal*. 22 (4). 403-409.

